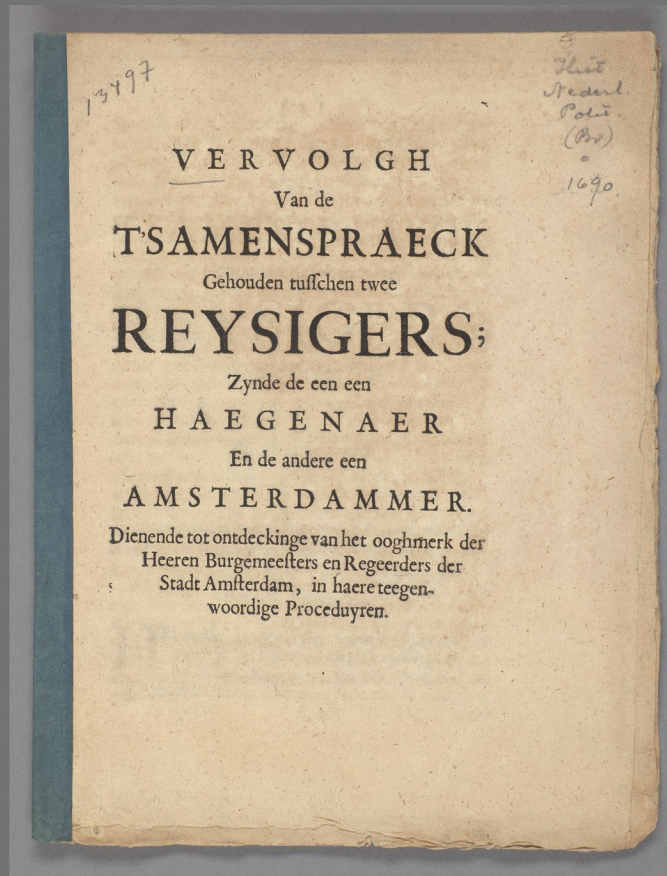

Vervolgh van de t'samenspraeck gehouden tusschen twee ...

Tryck // / I25 B 14 c Br. 1690 Vervolg

Tillkomstår s.a. 1690
Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

13497

Hist
Nederl.
Polit.
(Br.)
1690

VERVOLGH

Van de

T'SAMENSPRAECK

Gehouden tusschen twee

REYSIGERS;

Zynde de een een

H A E G E N A E R

En de andere een

A M S T E R D A M M E R.

Dienende tot ontdeckinge van het oogmerk der
Heeren Burgemeesters en Regeerders der
Stadt Amsterdam, in haere teegen-
woordige Proceduyren.

V E R V O L G H

Van de

T S A M E N S P R A E K

Gehouden tusschen twee

R E Y S I G E R S

Xynde de een een

H A E G E N A E R

En de andere een

A M S T E R D A M M E R

Biedende tot ontdeckinge van het ooyfheit der
Heeren Burgemeesters en Regenters der
Stade Amsterdam, in hare tegen-
woordige Privylen.

ST

RR

H

M A

Dienende

Heeren

Stad

H Ebb
ma
fe

digh geoo

(3)

VERVOLGH

Van de

T'SAMENSPRAECK

Gehouden tusschen twee

REYSIGERS;

Zynde de een een

H A E G E N A E R

En de andere een

A M S T E R D A M M E R.

Dienende tot ontdeckinge van het oogmerk der
Heeren Burgermeesters en Regeerders der
Stadt Amsterdam, in haere teegen-
woordige Proceduyren.

HEbbende aengevangen waerelt - kundigh te
maecken de t' saemen spraeck tusschen de ge-
seyde twee Reyfigers, soo heb ick oock noo-
digh geoordeeldt om daer een eynde van te maecken;
A 2 want

(4)

want in het voorgaende heb ick niet het heele discours aengeteeckent, maer een weynig over de helft; te weeten van den begin af tot de opkomende Questie tusschen de voornoemde Reysigers; willende den Amsterdamer, uyt Quaedtheydt, niet meer met den Haegenaer spreekken, om dat de selve hem al te klaer de Waerheydt seyde van de Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stadt Amsterdam, concerneerende der selver Proceduyren en manieren van doen; daerom pruylde de Amsterdamer, en bracht omtrent een half uyr door met stilswijgen, hoe wel'er in dien tijdt niet weynigh van sijn Regenten wierd gesproocken. 't Was even eens of men den Heer Pensionaris van Amsterdam in de Vergaedinge van haer Eed. Groot-Moog. sach sitten; hoorende, siende en swijgende. Maer uytgepruyldt hebbende, begon hy wêer te spreekken, en met den Haegenaer te voeren het selve Discours dat ick in dit *Vervolgh* van woordt tot woordt sal verhaelen.

Amsterdamer. Onse Heeren Burgermeesteren en Regeerders zijn evenwel sulcke luyden niêt als ghyse uytkrijt; sy meenen het wel met des Lands Vryheydt en Privilegien; voornaemelijk met die van haere eigene Stadt; en soo behoorden alle Regenten te doen. Indien ghy geen quaedt van onse Regenten wilt seggen, soo wil ick wel met u over die saeck spreekken.

Haegenaer. Hoe! hebt ghy uytgepruyldt? Is uwe tongh al weer geloft? Ghy slacht den Pensionaris van uwe Stadt, die, nae dat hy eenige daegen in de Vergaedinge van haer Eed. Groot-Moog. hadde geseeten, alleenlijk om te hooren en te sien, de tongh wêer tot
sijn

sijn wi
ten (na
derde q
spreeke
bonden
hy onde
eenige c
is uwe t
en ghy
qualitey
gekreeg
der prot
moeten
haer doe
men nie
doen.

Amster
waecken
ten van
Grondtw
sulcks kor
sy wel of

Haegen
nietige er
sleetene W
haere fant
ren; soo
dat is nu
de Wijshe
se Luyde
len noch

(5)

fijn wil en gebruyck kreegh, en by de twee qualiteyten (naemelijck van te hooren en te sien) noch een derde qualiteyt kreegh, naemelijck om te moogen spreekken; soo dat fijn tongh, nae eenige daegen gebonden geweest te zijn, wederom los raeckte; hoewel hy onder protest adviseerde, en niet wilde treden in eenige deliberation over extraordinaris Middelen. Nu is uwe tongh oock wederom geloft, nae dat het schijnt, en ghy wilt booven het hooren en sien noch een derde qualiteyt oeffenen, die ghy wederom op nieuw hebt gekregen; naemelijck te spreekken. Maer 't is oock onder protest, dat wy geen quaedt van uwe Regenten moeten seggen. Het schijnt dat uwe Regenten in al haer doen moeten worden gerechtvaardigt, en dat men niet eens moet ondersoecken, of sy wel of quaedt doen.

Amsterdammer. Onse Regenten hebben gelijk; sy waecken niet alleen voor de Privilegien en Handtvesten van onse Stadt; maer selfs voor de Vryheydt en Grondtvetten van 't gantsche Vaederlandt. En oversulcks komt uwe praet, van te moogen ondersoecken of sy wel of quaedt doen, in deese saeck niet te pas.

Haegenaer. Als het aen uwe Regenten stondt, om nietige en valsche Privilegien, mitsgaeders oude versleetene Wetten en Resolutien, voor Grondtvetten, en haere fantesye ofte baetsucht voor Vryheydt te verklaren; soo soudt ghy wel groot gelijk hebben. Maer dat is nu soo niet. De Regenten van uwe Stadt hebben de Wijsheydt niet alleen gevreeten. Daer zijn oock Wijse Luyden in de andere Steeden; en uwe Regenten sullen noch al een meenichte van opgepronckte en met bedrieg-

(6)

drieglijcke schijn-reedenen gepolleyste *Deductien* en foogenaemde *Justificatien*, met bitse en villaine Brieven aen de andere respectie Steden, moeten schryven, eer sy daer door een verstandige Boer, of een verstandigh en ongepassioneerdt Burger van Amsterdam, of van eenige andere Stadt, fullen wijs maecken, dat tegenwoordigh de Vryheydt en Grondtwetten des Landts in gevaer zijn; en noch veel weyniger fullen sy de Heeren Regenten van de respectie Steeden sulcks wijs maecken, al schreeven sy noch duysendt sulcke *Deductien*, *Justificatien*, en *Circulaire Brieven*. Maer de onnooselste Burger of Boer in Hollandt, soo hy maer geen natuyrlijcke Geck is, kan gemackelijck sien, dat door deese onderlinge oneenigheydt, die uwe Regenten veroorsaect hebben, de Grondtwetten en Vryheydt van 't Landt, mitsgaeders de Religie, het Leeven en de Goederen der Ingefeetenen, in gevaer worden gebracht, en oopeninge wordt gemaeckt aen den Koningh van Vranckrijck, die een Vyandt en omkeerder van alle Vryheydt en Grondtwetten is.

Amsterdammer. Zijn de Oude Costuymen en Grondtwetten, mitsgaders de Vryheydt van 't Landt, niet in gevaer, als men uyt dit Landt de Noominatie nae een ander Landt sendt, om daer uyt een electie gedaen te worden door den Souverain van dat Landt? Is het niet strydich teegen de Vryheydt en Souverainiteyt deeser Landen, dat een ander Souverain onse Magistraeten soude bestellen?

Haegenaer. Byaldien die Souverain sulcks deedt als Souverain van dat Landt, soo soude het strydich zijn teegen de Vryheydt en Souverainiteyt deeser Landen

den. M
van Eng
of bege
natie m
te word
de resp
liteyt he
ren, ve
en sijn
reeden t
men? D
en Konin
ghy mo
om het
ven, w
waer a
't Welc
Amst
nieman
Koning
gelijk d
te zijn?
Haeg
ren, di
worden
twee H
lijk die
tigh, j
van, d
mindere
sche Vo

(7)

den. Maer hy doet het niet als Koningh, of Souverain van Engelandt, noch daer is niemandt die pretendeert of begeerdt dat men hem in die qualiteyt eenige noominatie moet oversenden, om daer uyt een electie gedaen te worden; maer het komt hem toe als Stadthouder van de respective Nederlandsche Provincien; welcke qualiteyt hem niemandt met recht kan of mach bedisputeren, veel minder afneemen, alsoo de selve aen hem en sijn Erfgenaemen is gegeven. En ick bid u, wat reeden sou'er kunnen zijn, om hem de selve af te nemen? Dat hy noch grooter qualiteyt heeft gekreegen, en Koningh is geworden, geeft daer geen recht toe, of ghy moest willen seggen, dat iemandt recht krijght, om het geene hy finael en voor altoos heeft wegh gegeven, wederom te eiffchen, of te neemen, als de geene waer aen hy het heeft gegeven meer daer by krijght. 't Welck een absurd seggen soude zijn.

Amsterdammer. De Schriftuur segt immers, dat niemandt twee Heeren kan dienen. Hoe kan dan de Koningh van Engelandt dese Landen en Engelandt te gelijk dienen, met hier Stadthouder en daer Koningh te zijn?

Haegenaer. Heel gemakelijck; want de twee Heeren, die niemandt te gelijk kan dienen, daer door worden verstaen twee Heeren die Vyanden zijn; maer twee Heeren die vrienden zijn, kan men heel gemakelijck dienen; al waeren 'er tien, twintigh, of dertigh, jae meer. Men fiet 'er oock overal exempels van, dat Koningen en Souveraine Vorsten somtijdts mindere tijtels en qualiteyten hebben. De Duytsche Vorsten, die al te mael Souverain zijn, hebben som-

(8)

fommige qualiteyten waer in fy maer half Souverain zijn, en fommige waerin fy gantsch geen Souverainiteyt hebben, maer onder een Souverain staen. By voorbeeldt, Willem Maurits, Vorst van Nassouw, die over dat gedeelte van Nassouw dat hem toekomt, Souverain en onder het getal der Rijcks-Vorsten is, is Erf-*Baron* van het Hertoghdom Gelderlandt en van de Graeflijckheydt Zutphen, en Heer van verschedene Heerlijcheden in Gelderlandt, Overyssel, de Graeffelijckheydt Zutphen, en andere plaetsen in de Vereenigde Nederlanden; in welke qualiteyten hy geen Souverain is, maer onder andere Souverainen staet; naemelijck de Heeren Staten van die Provincien. Oock heeft hy hier in 't Landt eertijds een Regiment gehad en alsoo gestaen onder de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Nederlanden, die hy als Colonel diende. Sijn Oom, Johan Maurits, die een Rijcks-Vorst, was en over het selve gedeelte van Nassouw Souverain is geweest, was Stadhouder van Cleef; in welke qualiteyt hy gesubordineert was onder den Keurvorst van Brandeburgh, die Souverain van dat Land is; daer by hadde hy in dit Landt oock verschedene Bedieningen, in welckers regard hy gesubordineert was onder de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Nederlanden. De Vorst Henricus Casimirus, die oock een Rijcks-Vorst en over een ander gedeelte van Nassouw Souverain is, is Erf-Stadhouder van Vrieslandt, Greuningen en de Omlanden, in welke qualiteyt hy gesubordineert is onder de Heeren Staeten van die Provincie; daer by is hy als derde Veldtmarfchalck gesubordineert onder de Heeren Staeten Generael der Vereenig-

eenigde
gesub
en West
Rijcks-
Veldtr
ten G
Graef
Heere
fouw
deelte
en G
onder
Ned
Vor
Hee
ond
de e
Vor
Gen
of H
de N
hebb
Stae
voor
zijn
die
wil
en
kon
het

(9)

eenigde Neederlanden; als Baron van Lijfveldt is hy gefubordineerd onder de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrielandt. De Vorst van Waldeck, die een Rijcks-Vorst en Souverain over sijn Landt is, is als eerste Veldtmarfchalck gefubordineert onder de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Neederlanden; en als Graef van Kuylenburgh is hy gefubordineerd onder de Heeren Staeten van Hollandt. De Graef van Nassouw, is een Rijcks-Vorst en Souverain over een gedeelte van Nassouw, en als Gouverneur van den Bos en Generael van de Cavallerye, &c. is hy gefubordineert onder de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Neederlanden. De Graef van der Lip, die een Rijcks-Vorst en Souverain over het Graaffchap Lip is, is als Heer van Ameyden (of Termey) gefubordineerd onder de Heeren Staeten van Hollandt. Soude ick al de exempels van deese natuyr optellen, en al de Rijcks-Vosten noemen, die in dienst van de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Neederlanden zijn geweest, of Heerlijckheden in deese of geene van de Vereenigde Neederlandsche Provincien hebben gehad, en noch hebben, dan sou ick uyt de Historien en Notulen van Staet, een groot Boeck moeten extraheren, en u dat voorleesen.

Amsterdammer. Maer moet een Stadthouder niet zijn en wonen ter plaetse daer hy Stadthouder is? Indien dan de Koningh van Engelandt onse Stadthouder wilde zijn, so moet hy hier komen, en by ons blijven, en waerom is hy niet by ons gebleeven? Of waerom komt hy niet weer, nu hy in Engelandt heeft gedaen het geene waerom hy versocht en geroepen wierdt?

B

Hae-

(10)

Haegenaer. Ghy moet geweldigh onkundigh in de Waereldt zijn, voornaemelijck in faecken van Staet en Policy, dat ghy vraegt of een Stadthouder niet moet woonen en zijn ter plaetse daer hy Stadthouder is. Is onse Stadthouder niet oock Stadthouder van Gelderlandt, Zeelandt, Uytrecht en Overeyffel? Is hy niet Stadthouder van vijf Provincien, en overfulcks van vijf Souverains, contrarie uwe fustinie, dat niemant twee Heeren soude kunnen dienen? En heeft hy wel oyt in de andere Provincien gewoondt? Heeft hy niet altijdt in den Haegh of te Honslaerdijck gewoondt, uytge-noomen eenige Weecken in de Soomer, wanneer hy, om het vermaeck van de Jacht te hebben, op de Veluwe heeft gewoondt? Dat nu onse Stadthouder nae Engelandt is gegaen, en dat het hem daer soo wel is geluckt, dat hy, Koningh geworden zijnde, daer blijft, dat is ons geluck. *Hy* is wegh gegaen, om den Tirannijquen Hooghmoedt der twee te faemen verbondene Tirannen (Louijs en Jacobus) in te toomen, de strop aen stucken te snijden, die wy, om soo te spreecken, alom den hals hadden, en de Keetenen te breecken, waermeede gantfch Europa stondt geboeijdt te worden. Dit heeft hy oock volbracht. En 't is ons geluck, dat hy, met Koningh te worden, gelegentheydt heeft gekreegen, en verplight is geworden, om in Engelandt te blijven; want nu is hy soo veel Machtiger, om den gemeenen Vyandt kleyn te maecken, en het Stadthouder schap te bekleeden tot meerder dienst en advantagie van den Staet, als hy ooyt te vooren heeft kunnen doen. Oock is het voor de Respective Provincien een Groote Eer en luyfter, dat de Koningh van
En-

(II)

Engelandt haer Stadthouder is. Soo dat wy gantsch geen reeden hebben, om te wenschen dat hy hier was gebleeven, of dat hy, naet' verrichten van 't geene waerom hy geroepen wierdt, niet wederom is gekoomen; veel min om te pretendeeren, of te verlangen, dat hy sijn Stadthouderschap afstaet; maer de Engelsche souden eerder reeden hebben, om het laetste te pretendeeren en te wenschen, naedemael het voor haer niet al te glorieus of reputatieus is, en met haere arrogantie niet wel overeen komt, dat haere Koningh hier Stadthouder of Knecht is.

Amsterdammer. Maer is dat niet tot naedeel van de Souverainiteyt deeser Provincien?

Haegenaer. Gheenins, En hoe kan het oock tot naedeel van dese Provincien zijn? want de Heeren Staeten van de Respective Provincien blijven Souverain gelijk sy van te vooren zijn geweest, en de Stadthouder, al is hy in Engelandt Koningh, blijft nochtans in deese Provincien een Gesubordineerde Dienaer van de Heeren Staeten, en wordt niet hooger geconfidereerd als Stadthouder. Verbeeldt u eens een Knecht van een Heer, die, tot groote digniteyten en aensien koomende, echter sijn Dienst waer neemt, en niet alleen doet het geene hy als Knecht te doen schuldigh is, maer oock aen sijn Heer alle behoorlijke eerbiedigheyt en respect bewijst; en oordeelt dan eens, of het groote aensien en de digniteyten van soo een Knecht niet eerder de luyfter en het respect van den Heer souden vermeerderen, als desselfs Staet en glorie verminderen, of in kleinachtinge brengen.

Amsterdammer. Soo langh de Stadthouder dit doet,

(12)

en wy met hem in vrede zijn, kan ick wel begrijpen dat 'er niet veel swaerigheydt is. Maer als wy eens met Engelandt in een Oorlogh raecken, hoe sal het dan gaen?

Haegenaer. Dan moet men sien, hoe hy sich aensteldt? Met wie hy het meest houdt? Met Engelandt of met deesen Staet? Dan of hy onzijdigh is, en voor Mediateur ageerd? Soo hy sich meest voor Engelandt toondt geinclineerd te zijn, en onse Vyandt is, dan soudent al sijn goederen in deese Landen niet alleen confiscabel zijn, maar men soude dan oock ophouden hem voor Stadthouder te erkennen, alsoo hy niet te gelijk Stadthouder of Dienaer en Vyandt van deesen Staet kan zijn. Booven dien moer ghy weeten, dat wy geduyrende den Regeeringe van den teegenwoordigen Koningh, onsen Stadthouder, geen Oorlogh met Engelandt kunnen krijgen, als hy maer voor Mediateur wil ageren; want daer kan volgens de Constitutie van de Engelsche Regeeringe geen Oorlogh gevoerd of begonnen worden, of de Koningh moet de selve eerst Declareeren. Wy hebben daer heel weinig exempels van, dat het Parlement den Koningh heeft versocht om te Oorloogen; en als dat al geschiedt, soo moeten sy 'er den Koningh eerst toe perswadeeren, en hem doen gelooven en begrijpen, dat 'er groote noodsaeckelijckheydt toe is, en dat 'er voordeel by is; en dan Declareerd de Koningh den Oorlogh. Nu geef ick u eens in bedencken, of de teegenwoordige Koningh licht van Oorlogh teegen deese Landen sal spreekken, en geldt daer toe versoekken; en of hy sich daer soo licht toe soude laeten perswaderen, in gevalle hy van het Parlement

(13)

lement daer toe verfocht wierdt; nademael hy in deese Landen, door het verklaeren van den Oorlogh teegen de Staeten Generael der Vereenigde Neederlanden, soo veel Domeynen en Goederen confiscabel soude maecken, dat men 'er den Oorlogh teegen Engeland haast meede soude kunnen voeren. Soo dat het niet apparent is, dat wy geduyrende de Regeeringe van den teegenwoordigen Koningh Oorlogh met Engelandt fullen hebben. Ja 't is niet wel mogelijk. En of het al gebeurde soo fullen wy immers dan het selve Volck noch zijn, dat wy voor deesen zijn geweest, naemelijck een Volck dat teegen Engelandt opgewassen en Mans genoegh is, om den Koningh van Engelandt het hoofd te bieden. De Engelschen hebben nooyt haere reeckeninge kunnen vinden by haere Oorlogen teegen deese Landen, als men 't maer gemeynt en niet daer meede gespeeldt en onweerbaere Scheepen, sonder kruydt, loodt en getrouwe Officieren heeft uytgefondeu; gelijk *de Wit* en de *Loevesteynsche Factie* in den Oorlogh teegen *Cromwel* deden. Laeten wy dan nu geen questie teegen hem maecken, onder sulcke Pretexten; want souden wy questie teegen hem maecken en sijn Recht bedisputeeren, onder pretext, dat hy, zijnde nu een Machtigh Vorst, iets soude kunnen onderneemen of doen tot naedeel van de vreyheydt en Souverainitijt deeser Landen, of, om eygentlijck te spreecken, onder pretext, dat hy ons Vyandt soude kunen worden en questie teegen ons maecken; sulcks strijdt teegen alle Eer en trouw, en soude ons met den Koningh van Vranckrijck in eene graedt stellen; die andere den Oor-

(14)

logh aen doet, onder pretext, en sonder eenige andere reeden in sijn Declaratien te geeven, als, dat hy heeft gehoordt, of gevreesst, dat sy sijn Vyanden souden worden, en hem den Oorlogh aen doen. En het soude ons voor al niet wel voegen, om sulck een Vorst, als de teegenwoordige Koningh van Engelandt is, verdacht te houden, en om sulcke insichten questie teegen hem te maecken; naedemael hy niet alleen een ingeboorene deefter Landen is, en door deese Natie op den Troon is geholpen, en overfulcks een Koningh van ons eygen volck en maecksel is; maer oock voornaemelijck, om dat hy sulcke krachtige en onlochenbaere preuven heeft gegeeven, dat hy 't wel met deese Landen meyndt, dat wy, sonder hem het aldergrootste ongelijck te doen, en ons, om onse Dwaesheydt en misvertrouwen, van alle menschen te doen uytlachen en degouteeren, niet kunnen noch durven dencken, dat hy ooyt iets sal onderneemen of doen, dat tot naedeel van de Souverainiteyt, Vrijheydt, Gerechtigheydt en Privilegien deefter landen streckt; te meer, dewijl hy noch in sijn oude voorforgh, gunste, toegeneegentheyt en liefde voor deese Landen continueert, en niet de alderminste reeden tot suspicie, veel min tot misnoegtheydt, aen ons heeft gegeeven.

Amsterdammer. Als nu de teegenwoordige Koningh van Engelandt eens komt te sterven, hoe sal het dan toegaen.

Haegender. Dan sal het Stadhouderschap (soo hy sonder Erfgenaemen sterft) dood en te niet zijn; 't welck nae de sin van uwe Regenten sal weesen; want sy willen liever van haere Stadt een tweede Roomen macc-

macken.
over de an
houderlij
Amster
Regenten
Haegen
leegen,

maecken, en van daer het gebiedt of de Commande over de andere Steeden doen gaen, als dat sy de Stadthouderlijcke Regeeringe willen gedoogen.

Amsterdammer. Ghy spreekt al weeder van onse Regenten. Ick wil niet langer met u praeten.

Haegenaer. Loop dan heen. Wat is'er my aen geleege, of ick met u spreek of niet.

E Y N D E.

enige andere
hy heeft ge-
fouden wor-
n het soude
Vorst, als de
s, verdacht
teegen hem
ingeboorene
den Troon is
n ons eygen
nelijk, om
euven heeft
meyndt, dat
k te doen,
uwen, van
eren, niet
ets sal on-
Souverai-
privilegien
och in sijn
t en lief-
de alder-
egtheydt,

Koningh
l het dan

(soo hy
niet zijn;
en; want
e Roomen
maec-

(15)

in de... en van den... of de...
 over... en... van...
 handel... R...
 Ghy... al...
 Ik... met...
 I...
 of...

F. Y. N. D. E.